

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

© 2016 КОПИЛЮК О. І., МУЗИЧКА О. М., ХОЛОД З. М.

УДК 330.322

Копилюк О. І., Музичка О. М., Холод З. М. Інвестиційно-інноваційна складова в системі економічної безпеки України

Мета статті полягає в поглибленні теоретичних основ формування інвестиційно-інноваційної безпеки та оцінюванні її рівня на основі систематизації факторів впливу та загроз. На основі теоретичного узагальнення представлено підхід авторів до визначення економічного змісту поняття «інвестиційно-інноваційна безпека». Визначено рівень інвестиційно-інноваційної безпеки України на основі низки показників та індикаторів, передбачено їх градацію залежно від ступеня наближення до оптимального чи критичного значень. Такий підхід дозволяє виокремити існуючі та потенційні загрози їй небезпеки і розробляти попереджувальні та реактивні заходи щодо забезпечення відповідного рівня інвестиційно-інноваційної безпеки на макро-, мезо- та мікрорівнях. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розробка стратегічної інноваційно-інвестиційної політики та аналіз її фундаментального впливу на виробничу й інші складові економічної безпеки країни.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна безпека, індикатор, ризики, загрози, рівень безпеки

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Копилюк Оксана Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

Музичка Олександра Миронівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: olexmu@gmail.com

Холод Зеновія Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку та оподаткування, Українська академія друкарства (вул. Підголокоско, 19, Львів, 79020, Україна)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

УДК 330.322

Копылюк О. И., Музычка А. М., Холод З. М. Инвестиционно-инновационная составляющая в системе экономической безопасности Украины

Цель статьи заключается в углублении теоретических основ формирования инвестиционно-инновационной безопасности и оценивание уровня на основании систематизации факторов влияния и угроз. На основании теоретического обобщения представлен подход авторов к определению экономической сущности понятия «инвестиционно-инновационная безопасность». Определен уровень инвестиционно-инновационной безопасности Украины на основе ряда показателей и индикаторов, предложено их ранжирование в зависимости от степени приближения к оптимальному или критическому значению. Такой подход позволяет выделять существующие и потенциальные угрозы и разрабатывать предупредительные и реактивные мероприятия по обеспечению необходимого уровня инвестиционно-инновационной безопасности на макро-, мезо- и микроуровнях. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка положений инновационно-инвестиционной политики и анализ её влияния на производственную и иные составляющие экономической безопасности страны.

Ключевые слова: инвестиционно-инновационная безопасность, индикатор, риски, угрозы, уровень безопасности.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 16.

Копылюк Оксана Ивановна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансово-экономической безопасности и банковского бизнеса, Львовский торгово-экономический университет (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

Музычка Александра Мироновна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансово-экономической безопасности и банковского бизнеса, Львовский торгово-экономический университет (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

E-mail: olexmu@gmail.com

Холод Зеновия Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансово-экономической безопасности, учета и налогообложения, Украинская академия печати (ул. Подголокоско, 19, Львов, 79020, Украина)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

UDC 330.322

Kopylyuk O. I., Muzychka O. M., Kholod Z. M. The Investment and Innovation Component in the System of Economic Security of Ukraine

The article is aimed at deepening the theoretical bases of formation of the investment and innovation security and evaluating the level based on systematization of the factors of influence and threats. On the basis of a theoretical generalization, an authors' own approach to definition of the economic essence of concept of «investment and innovation security» has been presented. The level of the investment and innovation security of Ukraine has been determined on the basis of a set of indicators and indicators, their ranking depending on the degree of approximation to the optimal or critical value has been suggested. This approach provides to allocate both the existing and the potential threats, and to develop preventive and reactive activities to ensure the necessary level of the investment and innovation security at the macro, meso and micro levels. Prospect for further research in this area will be developing provisions of the innovative and investment policy and analyzing its impact on the productive and other components of the economic security of country.

Keywords: investment and innovation security, indicator, risks, threats, security level.

Fig.: 1. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Kopylyuk Oksana I. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Economic and Financial Security and Banking Business, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

Muzychka Oleksandra M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic and Financial Security and Banking Business, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: olexmu@gmail.com

Kholod Zhenovija M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial and Economic Security, Accounting and Taxation, Ukrainian Academy of Printing (19 Pidholosko Str., Lviv, 79020, Ukraine)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

В умовах глобальних викликів та загроз реалізації національних інтересів держави перед економікою України постають важливі завдання – в умовах зовнішньої агресії країна повинна проводити економічні реформи, спрямовані на стабілізацію сталого довгострокового соціально-економічного розвитку, та реалізовувати політику, націлену на формування конкурентоспроможної та високомодернізованої економіки. Головними дестабілізуючими чинниками формування інноваційно-інвестиційної моделі економічного розвитку залишаються значний рівень зносу та моральна застарілість об'єктів інфраструктурного забезпечення, їх руйнація внаслідок військових дій на сході України, обмежувальний характер монетарної, фінансової соціальної політики, збереження песимістичних сценаріїв щодо інфляційного таргетування на рівні визначеного значення – 12% на кінець 2016 р. і валютної та цінової стабільності тощо. Несприятливе внутрішнє й зовнішнє середовище посилює ризики й загрози вкладення фінансових ресурсів у реальні та фінансові інвестиції й обумовлює потреби у формуванні дієвої інвестиційно-інноваційної безпеки як одного з ключових елементів економічної безпеки на макро-, мезо- та мікрорівнях. За таких умов реалізація інвестиційних можливостей, нарощення обсягів інвестування та раціональне використання фінансових ресурсів повинні входити до стратегічних завдань забезпечення інвестиційної безпеки України, спрямованих на пошук-безпекоорієнтованих управлінських інструментів і альтернативних джерел фінансування.

Проблематика управління економічною безпекою підприємництва, інноваційно-інвестиційною діяльністю та інвестиційним розвитком є предметом багатьох наукових досліджень і дискусій у розробках таких вітчизняних і зарубіжних учених, як: О. Волос [1], В. Кириленко [5], Л. Ліпич, О. Івашко [6], М. Недашківський, К. Подгорна [6], Л. Тернова [11], А. Федоренко [12], Ю. Харазішвілі, Є. Дронь [13], О. Яковлева [14] та ін. Поряд з цим, незважаючи на постійний дослідницький інтерес до проблем безпекознавства та вагому кількості напрацювань у даній сфері, існує необхідність поглиблення теоретичного та прикладного аспектів оцінювання рівня інноваційно-інвестиційної складової економічної безпеки з урахуванням реалій сьогодення та обґрунтування новітніх підходів до її ідентифікації з позицій ризиків, загроз і небезпек.

Метою статті є поглиблення теоретичних основ формування інвестиційно-інноваційної безпеки та оцінювання її рівня на основі систематизації факторів впливу та загроз.

Аналіз показників інвестиційної діяльності за період 2011–2016 рр. дозволяє констатувати, що в Україні спостерігається скорочення темпів зростання прямих іноземних інвестицій та їх обсягу. Якщо у 2011 р. обсяг прямих іноземних інвестицій складав 50,3 млрд дол. США, то у 2015 р. – 42,5, тобто за п'ять останніх років відбулося скорочення їх обсягу на 7,8 млрд дол. США. Прямі іноземні інвестиції спрямовані на підсилення міжнародної інвестиційної позиції України та запобігання зростання зовнішнього боргу. На сьогодні ситуація в економіці країни протилежна – інвестиції скорочують-

ся, а борги зростають. Практично усі залучені інвестиції спрямовуються в уже розвинені сфери економічної діяльності. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, які мають тенденцію до зростання. Так, фінансування капітальних інвестицій у 2015 р. відбувалося за рахунок власних коштів підприємств (69% від загального обсягу), банківське фінансування складало 9%, а кошти інвесторів – лише 4%, що унеможлиблює структурні перетворення та інновації в перспективних сферах економіки. Позитивним моментом у 2015 р. було зростання інвестицій в аграрний сектор – на 18% у порівнянні з 2014 р., тоді як у промисловості вони скоротилися на 22%, що загалом зменшило загальний спад інвестування в економіці, хоча й за рахунок посилення деіндустріалізації. За останній рік збиток підприємств склав 184 млрд грн, а частка збиткових підприємств – 40% і зменшилася на 4% у порівнянні з 2014 р. [4].

Інвестиції є основою матеріалізації економічної безпеки, тому системність завдань останньої об'єктивно вимагає активізації інвестиційних процесів для забезпечення розширеного відтворення, створення потенціалу позитивних змін в умовах загострення соціально-економічних суперечностей, загроз саморозвитку і незалежності держави.

В умовах сьогодення інвестиційно-інноваційна складова економічної безпеки є пріоритетною складовою технічного оновлення, переоснащення та розвитку галузей економіки на інноваційних засадах. В економічній літературі відсутні усталені підходи до розкриття суті, значення і ключових напрямів інвестиційної та інноваційної складових економічної безпеки на загальнодержавному, галузевому, секторальному рівнях й окремих підприємницьких структур.

Зокрема, В. Кириленко в монографії «Інвестиційна складова економічної безпеки» визначає інвестиційну безпеку як здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реконструкцію та технологічне переозброєння економіки [5, с. 56].

М. М. Недашківський та К. Ю. Подгорна розглядають інвестиційну безпеку з позицій здатності економіки залучати та найбільш ефективно розподіляти й використовувати фінансові ресурси, що формуються в процесі інвестування з метою забезпечення стабільного розвитку та за необхідності структурної перебудови економічної системи залежно від умов сучасності [7].

А. Є. Федоренко представляє авторський підхід, де розмежовує категорії «інвестиційна безпека» та «інноваційна безпека». На думку науковця, «інвестиційна безпека» – це здатність економіки залучати та найбільш ефективно розподіляти й використовувати фінансові ресурси, які формуються в процесі інвестування, з метою забезпечення стабільного розвитку та структурної перебудови економіки, що дозволяє поглибити знання про сутнісні характеристики інвестиційної складової економічної безпеки, підкреслити її багатовимірність та просторовість. Інноваційна безпека трактується автором з позиції системного підходу як динамічний стан держав-

ного науково-технічного комплексу, який забезпечує ста- ле відтворення державної інноваційної системи, гарантує мінімально необхідний для своєчасного переходу до нових технологічних укладів рівень науково-технічного потенціалу, підтримку економічної, регіональної та національної безпеки в цілому і водночас максимально обмежує негативний вплив науково-технічного розвитку на економічну безпеку держави [12].

На думку науковців А. Г. Ліпич та О. А. Івашко, інвестиційна безпека означає процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати і підтримувати такий рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку й соціально-економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення [6, с. 169].

Ряд вітчизняних науковців трактує інвестиційну безпеку країни в контексті визначення низки показників або індикаторів. Зокрема, О. В. Яковлева вважає, що інвестиційна безпека держави – це рівень співвідношення між величиною інвестицій країни за кордон і отриманими інвестиціями, що задовольняє потреби внутрішньої економіки і підтримує позитивний платіжний баланс держави. Тобто мета інвестиційної безпеки, на думку вченої, в тому, щоб створювати і підтримувати такі умови, які б не дозволяли інвестиційному комплексу держави виходити зі стану, що гарантує його нормальне функціонування і розвиток [14].

А. Ю. Тернова обґрунтовує вагомість інвестиційно-інноваційної політики підтримки економічної безпеки і вважає, що це діяльність держави, направлена на вдосконалення регулювання, розвитку та стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності задля забезпечення сталого розвитку економіки, захисту від ендогенних та екзогенних загроз на основі ефективної реалізації інноваційного потенціалу країни [11].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, виданих Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, складовими економічної безпеки є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки. Інвестиційно-інноваційна безпека – це стан економічного середовища в державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, що сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості [10].

В аналітичній доповіді учених Національного інституту стратегічних досліджень інвестиційна безпека розглядається як стан інвестування економіки (рівень національних та іноземних інвестицій, який забезпечує довгострокову економічну динаміку та її розширене відтворення, раціональну реструктуризацію і технологічне переозброєння). Цей складник економічної безпеки

характеризується, на думку авторського колективу під керівництвом Ю. М. Харазішвілі, такими показниками: рівень інвестування економіки, питома вага приросту прямих іноземних інвестицій щодо ВВП, рівень оновлення основних фондів [13].

Представлені теоретичні підходи до трактування дефініції «інвестиційно-інноваційна безпека» дозволяють виокремити такі основоположні підходи до розкриття її змісту: 1) ресурсорієнтований, який акцентує увагу на формуванні й розміщенні інвестиційних фінансових ресурсів; 2) процесний, який базується на забезпеченні адекватного рівня інвестиційного процесу; 3) становий, який відображає кількісні параметри й достатність інвестиційного потенціалу; 4) індикативний, який визначає рівень інвестиційно-інноваційної безпеки на основі системи індикаторів та показників.

На нашу думку, інвестиційно-інноваційна безпека – це інтегральна характеристика, яка відображає стан інвестиційно-інноваційної сфери та процес залучення й розміщення інвестиційного потенціалу на засадах інноваційності, ефективності, безпекоорієнтованості з урахуванням реальних і потенційних загроз і небезпек.

О. Р. Волос виокремлює низку ключових загроз інвестиційній безпеці підприємництва та зазначає таке: погіршення рівня інвестиційної безпеки відбувається внаслідок невідповідності критеріям безпеки таких показників, як ступінь зносу основних засобів і відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП; негативна динаміка відношення обсягу інвестицій до вартості основних фондів; невисокий рівень інвестиційної безпеки, який пояснюється відсутністю широкого кола об'єктів, недосконалістю механізмів інвестування, а також відсутністю розвинутого інвестиційного ринку й недосконалістю ринку цінних паперів, який характеризується низьким рівнем капіталізації, ліквідності та прозорості; відсутністю достатньої кількості фінансових інструментів у вільному обігу, які є основним об'єктом інвестицій індивідуальних інвесторів; наявністю невирішених питань щодо захисту прав інвесторів; недовірою населення до фінансових інститутів та органів державної влади; відсутністю стратегії залучення прямих іноземних інвестицій [1].

На сьогодні існує два основні підходи до оцінки рівня інвестиційно-інноваційної безпеки: 1) індикативний, який базується на визначенні порогових значень інвестиційних індикаторів; 2) вимірювання ступеня небезпек і загроз.

На нашу думку, ефективною методикою оцінки інвестиційно-інноваційної безпеки держави доцільно вважати таку характеристику стану економіки, яка:

- ✦ розкриває причинно-наслідковий зв'язок між обсягом інвестицій та економічною безпекою країни;
- ✦ відображає тактичні й стратегічні тенденції в економічному розвитку країни;
- ✦ є комплексною, динамічною, репрезентативною і надійною.

Ступінь розробки аналітичного інструментарію оцінки інвестиційно-інноваційної безпеки дозволяє

зробити висновок про відсутність єдиного розуміння її критеріїв та порогових значень. На нашу думку, критерії та показники інвестиційно-інноваційної безпеки повинні диференціюватися. Так, під критерієм слід розуміти оцінку інвестування економіки, що відображає її стан з точки зору безпеки та інноваційної спрямованості. Дана критеріальна ознака повинна базуватися на системі показників, таких як: співвідношення національних та іноземних інвестицій; забезпечення розширеного відтворення; рівень реструктуризації та переозброєння економіки; рівень накопичення ресурсів; рівень фінансування науково-технічної сфери тощо.

Інноваційно-інвестиційна спрямованість моделі розвитку економіки України формує базові акценти на здійснення фундаментальних наукових досліджень та пошук альтернативних джерел фінансування перспективних інвестиційних проектів та їх подальшу реалізацію у реальний сектор економіки.

Побудова такої системи можлива лише в рамках реалізації низки реформ і створення інституційного підґрунтя (уніфікації законодавства до вимог ЄС, створення інфраструктури інноваційно-інвестиційної діяльності, забезпечення макроекономічної стабільності та прогнозованості економічної політики) з урахуванням взаємозалежності та взаємовпливу всіх складових економічної безпеки.

Система показників-індикаторів інвестиційної безпеки, що складає критеріальну базу, має враховувати такі моменти: *по-перше*, можливість використання параметрів органами влади на усіх рівнях управління; *по-друге*, бути сумісною з чинною системою статистичного обліку, планування і прогнозування; *по-третє*, бути універсальною для використання при поточному моніторингу інвестиційно-інноваційної безпеки і прогнозуванні впливу факторів, що її детермінують.

Індикатори інвестиційно-інноваційної безпеки України та їх порогові значення визначені в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 року № 1277. Вагомість інвестиційно-інноваційної безпеки в загальній економічній безпеці України, згідно з цим документом, становить 10,89%. При дослідженні кожної зі складових інвестиційно-інноваційної безпеки передбачено градацію показників залежно від ступеня наближення до оптимального чи критичного їх значень.

На основі розрахунків, наведених у *табл. 1*, отримано нормовані значення 14 індикаторів інвестиційно-інноваційної безпеки України, тобто ступінь їх наближення до оптимального значення 1. Визначені значення показників служать у подальшому основою для розрахунку інтегрального індексу інвестиційно-інноваційної безпеки України.

Таблиця 1

Динаміка інтегрального індикатора інвестиційно-інноваційної безпеки України за 2011–2015 рр.

Найменування індикатора, одиниця виміру	Значення вагового коефіцієнта	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
1	2	3	4	5	6	7
Валове нагромадження основного капіталу, відсотків ВВП	0,0807	0,1936	0,354	0,1959	0,1603	0,1476
Відношення вартості нововведених основних засобів до обсягу капітальних інвестицій, відсотків	0,0715	0,2382	0,4008	0,4748	0,5456	0,8868
Інтегральний індекс інвестиційної сприятливості бізнес-середовища, відсотків	0,0771	0,2472	0,469	0,49	0,5508	0,1774
Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП, відсотків	0,0727	0,32	0,236	0,1115	0,0115	0,166
Відношення кредитів, наданих нефінансовим корпораціям і домашнім господарствам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (кумулятивно, скориговані на курсову різницю), відсотків ВВП	0,0747	0,751	0,5732	0,6048	0,8566	0,9017
Частка продукції, що була реалізована на конкурентних ринках країни, відсотків загального обсягу продукції (станом на початок року)	0,0644	0,1992	0,1968	0,1828	0,19	0,1708
Розмір економіки України, відсотків до світового ВВП	0,0658	0,4133	0,4267	0,4267	0,28	0,16

1	2	3	4	5	6	7
Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, відсотків	0,0719	0,296	0,3	0,28	0,26	0,248
Відношення витрат на наукові та науково-технічні роботи за рахунок держбюджету, відсотків ВВП	0,0654	0,38	0,43	0,43	0,32	0,22
Чисельність спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, до чисельності зайнятого населення (на 1 тис. осіб)	0,0642	0,228	0,22	0,208	0,2	0,2
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств, відсотків	0,0843	0,4	0,544	0,516	0,484	0,604
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості, відсотків	0,0855	0,24	0,215	0,215	0,1667	0,0933
Відношення експорту роялті, ліцензійних послуг, комп'ютерних та інформаційних послуг, наукових і конструкторських розробок, послуг в архітектурних, інженерних та інших технічних галузях, відсотків до ВВП	0,0703	1	1	1	1	1
Частка осіб, які повідомили, що за останні 12 місяців користувалися послугами Інтернету (обстеження домогосподарств), відсотків	0,0516	0,374	0,4701	0,5507	0,616	0,652
Інтегральний індикатор інноваційно-інвестиційної безпеки України	x	0,376	0,417	0,403	0,399	0,398

Джерело: складено авторами за [2; 3; 8–10; 15; 16].

На основі проведених у табл. 1 розрахунків інтегрального індикатора інноваційно-інвестиційної безпеки України можна констатувати, що його значення коливалося в діапазоні 37–42%, а отже, знаходилося в межах між критичним і небезпечним рівнем (за винятком 2012 та 2013 рр). Таким чином, загалом рівень інноваційно-інвестиційної у 2011–2015 рр. знаходився на небезпечному рівні (рис. 1).

Наведені значення індикаторів інвестиційно-інноваційної безпеки вказують на те, що ряд сфер інноваційної та інвестиційної діяльності знаходяться у кризовому стані та диференціюються лише ступенем поглиблення кризових явищ. Це призводить до того, що, незважаючи на значний інвестиційний потенціал, готовність іноземних інвесторів вкладати кошти в розвиток вітчизняної економіки залишається низькою. Підсумовуючи результати за усіма індикаторами, у цілому, необхідно відмітити суттєве погіршення їх рівня у 2015 р. у порівнянні з попередніми періодами, тобто рівень інвестиційно-інноваційної безпеки суттєво знизився. Отже, загалом рівень інвестиційно-інноваційної безпеки України у 2011–2015 рр. оцінюємо як небезпечний і акцентуємо на його дестабілізуючому впливі на економічну безпеку загалом.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення існуючих теоретичних підходів, ідентифікації реальних і потенційних загроз обґрунтовано, що дефініцію «інвестиційно-інноваційна безпека» необхідно трактувати з урахуванням комплексного підходу. Представлений у статті авторський підхід до оцінки існуючого рівня інвестиційно-інноваційної безпеки носить прикладний характер і дозволяє визначити позитивний чи негативний вплив цієї складової на економічну безпеку країни.

Подальші наукові дослідження мають стосуватися розробки засад стратегічної інноваційно-інвестиційної політики на засадах безпекоорієнтованого підходу та її фундаментального впливу на виробничу та інші складові економічної безпеки країни з базуванням на засадах факторного аналізу й ризик-орієнтованого підходу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Волос О. Р. Інвестиційна безпека України: загрози та напрями зміцнення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 29–38.
2. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <http://eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>

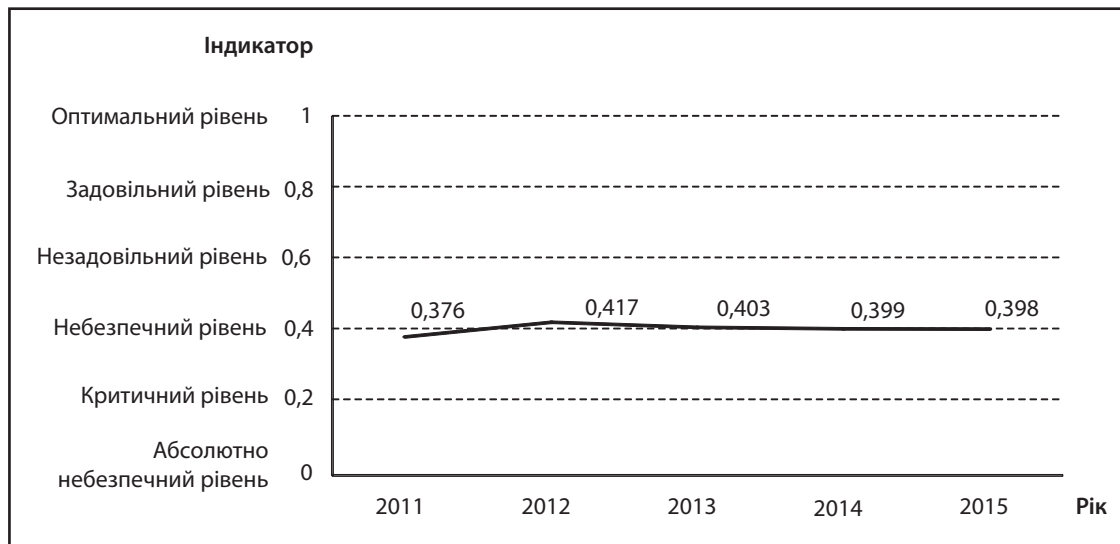

Рис. 1. Динаміка інтегрального індикатора інноваційно-інвестиційної безпеки України за 2011–2015 рр.

Джерело: авторська розробка.

3. Звіт Антимонопольного комітету України за відповідний рік // Антимонопольний комітет України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/95116>

4. Інвестиційний клімат України: проблеми формування та заходи поліпшення/Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/12.htm>

5. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 440 с.

6. Ліпич Л. Г., Івашко О. А. Фінансові доміанти інвестиційної безпеки держави. *Моделювання регіональної економіки*. 2011. № 2. С. 165–172.

7. Недашківський М. М., Подгорна К. Ю. Інвестиційна безпека в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Національного університету податкової служби України*. 2012. № 1. С. 274–280.

8. Офіційна інтернет-сторінка Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

9. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>

10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29 жовтня 2013 р. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

11. Тернова Л. Ю. Інвестиційно-інноваційна політика підтримки економічної безпеки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Чернігів, 2016. 22 с.

12. Федоренко А. Є. Інноваційно-інвестиційна складова економічної безпеки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Чернігів, 2015. 22 с.

13. Харазішвілі Ю. М., Дронь Є. В. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України в середньостроковій перспективі: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2014. 117 с.

14. Яковлева О. В. Інвестиційна складова економічної безпеки держави // Актуальні питання фінансової безпеки держави: зб. наук. пр. Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (21.02.2014 р., м. Харків). URL: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/97_yakovleva.pdf

15. Doing Business. Measuring Business Regulations/International Finance Corporation and the World Bank. URL: <http://www.doingbusiness.org>

16. UNCTADstat. URL: <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx>

REFERENCES

“Doing Business. Measuring Business Regulations”. <http://www.doingbusiness.org/>

Fedorenko, A. Ye. “Innovatsiino-investytsiina skladova ekonomichnoi bezpeky Ukrainy” [The innovative-investment component of economic security of Ukraine]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03*, 2015.

“Investytsiinyi klimat Ukrainy: problemy formuvannya ta zakhody polipshennia” [Investment climate in Ukraine: problems of formation and improvement measures]. <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/12.htm>

Kyrylenko, V. I. *Investytsiina skladova ekonomichnoi bezpeky* [The investment component of economic security]. Kyiv: KNEU, 2005.

Kharazhshvili, Yu. M., and Dron, Ye. V. *Prohnozuvannya indykatoriv, porohovykh znachen ta rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy v serednyostrokovii perspektyvi* [Forecasting indicators, thresholds, and the level of economic security of Ukraine in the medium term]. Kyiv: NISD, 2014.

Lypych, L. H., and Ivashko, O. A. “Finansovi dominanty investytsiinoi bezpeky derzhavy” [Financial dominant investment security of the state]. *Modeliuvannya rehionalnoi ekonomiky*, no. 2 (2011): 165–172.

[Legal Act of Ukraine] (2013). http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

Nedashkivskiy, M. M., and Podhorna, K. Yu. “Investytsiina bezpeka v suchasnykh umovakh” [Investment security in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 1 (2012): 274–280.

Ofitsiine internet-predstavnytstvo Natsionalnoho banku Ukrainy. <http://www.bank.gov.ua>

Ofitsiina internet-storinka Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Ternova, L. Yu. “Investytsiino-innovatsiina polityka pidtrymky ekonomichnoi bezpeky” [Investment and innovation policy of maintaining economic security]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03*, 2016.

UNCTADstat. <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx>

Volos, O. R. “Investytsiina bezpeka Ukrainy: zahrozy ta napriamy zmitsnennia” [Investment security of Ukraine: threats and directions of strengthening]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, no. 1 (2014): 29–38.

Yakovlieva, O. V. "Investytsiina skladova ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [The investment component of economic security of the state]. Aktualni pytannia finansovoi bezpeky derzhavy. http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/finbezpeka/97_yakovlieva.pdf
YevropeiskaBiznesAsotsiatsiia. <http://eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>

"Zvit Antymonopolnoho komitetu Ukrainy za vidpovidnyi rik" [The report of the Antimonopoly Committee of Ukraine for the corresponding year]. Antymonopolnyi komitet Ukrainy. Ofitsiyniy veb-sait. <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/95116>

УДК 338.22

ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТОК ТРЕНДІВ СТРУКТУРНОЇ ДИНАМІКИ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМ

© 2016 БЕЛІКОВА Н. В.

УДК 338.22

Белікова Н. В. Формування й розвиток трендів структурної динаміки економіки регіонів України в процесі реалізації реформ

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичного підходу до оцінки впливу економічних реформ на формування напрямів структурної динаміки розвитку економіки України та її регіонів. Запропоновано логічну схему структурної перебудови економіки регіонів України під впливом економічних реформ. Доведено, що однією з базових цілей економічних реформ має бути підвищення рівня сумісності та узгодженості трендів структурної динаміки розвитку економіки регіонів із загальносвітовими тенденціями. Для цього в процесі планування стратегії реформ у цілому та обґрунтування дорожніх карт для кожної окремої реформи доцільно проводити аналіз представлених світовою науковою спільнотою форсайт-прогнозів економічного розвитку України та інших країн світу. Наведено принципи подолання технологічної відсталості в рамках формування нових трендів структурної динаміки розвитку економіки регіонів України.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток регіону, економіка регіону, структурна динаміка, тенденції розвитку регіональної економіки, економічні реформи.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Формул.:** 3. **Бібл.:** 19.

Белікова Надія Володимирівна – доктор економічних наук, доцент, учений секретар, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пер. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: nadezdabelikova@gmail.com

УДК 338.22

UDC 338.22

Белікова Н. В. Формирование и развитие трендов структурной динамики экономики регионов Украины в процессе реализации реформ

Belikova N. V. Formation and Development of Trends of the Structural Dynamics of Economy of the Regions of Ukraine in the Process of Implementing the Reforms

Целью статьи является обоснование теоретико-методического подхода к оценке влияния экономических реформ на формирование направлений структурной динамики развития экономики Украины и ее регионов. Предложена логическая схема структурной перестройки экономики регионов Украины под влиянием экономических реформ. Доказано, что одной из базовых целей экономических реформ должно быть повышение уровня совместимости и согласованности трендов структурной динамики развития экономики регионов с общемировыми тенденциями. Для этого в процессе планирования стратегии реформ в целом и обоснования дорожных карт для каждой отдельной реформы целесообразно проводить анализ представленных мировым научным сообществом форсайт-прогнозов экономического развития Украины и других стран мира. Приведены принципы преодоления технологической отсталости в рамках формирования новых трендов структурной динамики развития экономики регионов Украины.

The article is aimed at substantiating a theoretical and methodical approach to evaluating the impact of economic reforms on the formation of directions of the structural dynamics of development of economy of Ukraine and its regions. A logic chart of the structural restructuring the economy of the regions of Ukraine under the influence of economic reforms has been proposed. It has been proven that one of the basic objectives of economic reforms should consist in enhancing the compatibility and consistency of trends of the structural dynamics of developing the regional economy with the global trends. To do this, in the process of planning the overall reform strategy and substantiating road maps for each individual reform, it is advisable to carry out analysis of the Forsyth-forecasts, provided by the global scientific community, for economic development of Ukraine and other countries of the world. The principles to overcome the technological backwardness in terms of formation of new trends in the structural dynamics of development of economy of the regions of Ukraine have been provided.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие региона, экономика региона, структурная динамика, тенденция развития региональной экономики, экономические реформы.

Keywords: socio-economic development of region, economy of region, structural dynamics, development trend of regional economy, economic reforms. **Fig.:** 2. **Tbl.:** 1. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 19.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Формул.:** 3. **Библ.:** 19.

Белікова Надежда Владимировна – доктор економічних наук, доцент, учений секретарь, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Інженерний, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Україна)

Belikova Nadiya V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Academic Secretary, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: nadezdabelikova@gmail.com

E-mail: nadezdabelikova@gmail.com

В Україні у 2014–2016 рр. актуалізувалася проблематика реформування та структурної перебудови економіки як на рівні країни в цілому, так і в окремих її регіонах. Ще у 90-х рр. ХХ ст. на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях утворився кризовий стан економіки, що зберігався протягом усьо-

го трансформаційного періоду. При цьому більшість вітчизняних і зарубіжних дослідників перебігу економічних процесів в Україні та її регіонах характеризували дану економічну кризу як системну. Не зважаючи на те, що соціально-економічні реформи проходили в декілька етапів (рис. 1), досі не вдалося вирішити проблеми подо-